

Rausa

**Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 8 maal per jaar. Zevende jaargang nr. 8, december 2019**

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: Bart Caulier, Jan
De Mont, Jean-Paul De
Loecker, André en Wesley
Geeroms, Geert Verman-
dere, Amy Roosens

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
erfgoed.rausa@gmail.com

Bankrelatie:
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt vanaf 2020 in februari, april, juni, au-
gustus, september en december in digitale versie en
op aanvraag in gedrukte versie. De digitale nummers
zijn gratis. Wie een gedrukte versie wil, kan zich in de-
cember 2019 abonneren voor de volgende jaargang
door € 25- te storten op BE97 8601 1557 2549.

**In de loop van het jaar worden geen nieuwe ge-
drukte abonnementen genoteerd.**

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil be-
zorgen, is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleve-
ren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 0473 11 25 00

Abonneeradres: erfgoed.rausa@gmail.com

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	Om te beginnen
Blz. 3	Twintig twintig
Blz. 4	Terugblik
Blz. 5	Rausa in actie
Blz. 6	Wat je altijd al wilde weten
Blz. 8	Bol!
Blz. 13	De Austin van André
Blz. 17	Een Berloeëken (6)
Blz. 19	Omtrent Erfgoed Rausa
Blz. 20	foto 'Reveil'

Op de voorpagina:

'*Strijtem in de sneeuw*', een foto van Geert Vermandere

Het kon zomaar de uitslag van een ongetwijfeld héél spannende en doelpuntenrijke sportwedstrijd zijn in de lagere regionen van deze of gene sportbond. Maar voor mij kreeg het vorige week ook een geheel andere connotatie. *Stoemelings* verzeilde ik in een zeer onderhoudende dialoog over de vraag: "Hoe ga jij het komende jaartal uitspreken? Als 'tweeduizendtwintig', want evident vervolg op het jaar 'tweeduizendnegentien'? Of toch eerder als 'twintig twintig', want dat bekt net iets makkelijker, niet?"

Deze – ik geef het grif toe – weinig existentiële vraag was nog niet eerder bij me opgekomen. Het gezelschap waarin ik vertoefde, had er niettemin een vette kluif aan. De conversatie bracht de gemoederen danig in beweging en zinderde nadien dan ook nog even na bij mij. Ik begon zowaar willekeurige jaartallen op te noemen, in de hoop een patroon te herkennen. De Guldensporenslag? Dertienhonderdentwee. De onafhankelijkheid van ons land? Achttienhonderdeenendertig.

Blijkt dat jaartallen uit pakweg de twaalfde tot en met de twintigste eeuw vaak worden uitgesproken als een honderdtal. Al vond ik even makkelijk voorbeelden waar het honderdtal gewoon weggelaten wordt. Columbus die Amerika ontdekt? Veertien tweeënnegentig. De Eerste Wereldoorlog? Negen-tien veertien.

Tot ik de recente jaartallen uit deze eeuw mentaal de revue liet passeren. Plots worden de jaartallen wel voluit met 'tweeduizend' uitgesproken. Niemand die het toentertijd in zijn hoofd haalde om het jaar 2001 als twintig (en) een uit te spreken toch? Daarom ook zwaaien we straks het jaar tweeduizend negentien uit, en verwelkomen we met hoge verwachtingen en stapels goede voornemens het jaar tweeduizend twintig. Of behoor jij tot de steeds groter wordende schare mensen die de 'tweeduizend' laten voor wat het is en liever 'twintig' in de mond nemen.

Nieuwsgierig van aard, nam ik op een rustiger moment de slimme telefoon ter hand om hierover deskundig taaladvies te vinden. Ik leerde vooral dat er geen goed of fout te vinden is in deze woordenstrijd. Beide zienswijzen of uitspraken zijn helemaal correct. Tot zover de discussie die er eigenlijk nooit één had hoeven te zijn.

Mijn gesprekspartners waren jammer genoeg in geen velden of wegen meer te bekennen, en dus was mijn kans verkeken om beide kampen op licht pedante wijze op hun (on-) gelijk te wijzen.

Het blijft niettemin een leuk niemendalletje, en een aanrader mochten de gesprekken straks aan de feestdis onverwacht even stilvallen. Werp de vraag dan zeker eens op. Geen juist of fout, geen winnaars of verliezers mogelijk, hooguit kans op een vermakelijke discussie.

Hoe je 2020 ook verkiest te noemen, wat vele malen belangrijker is: "dat het nieuwe jaar rijk mag zijn aan mooie dagen, en veel liefde, voorspoed en geluk mag dragen".

Deze, desondanks zeer oprechte wens, pikte ik zonder schroom van een vorig jaar ontvangen kerstkaartje, want zelfs zo matig ver strekken mijn poëtische capaciteiten niet. Het nieuwe jaar dient zich trouwens aan als een schrikkeljaar: geheel voor niet een extra dagje om te doen wat we graag doen. Bij Rausa blijft dat onveranderd met veel goesting inzetten op het ontsluiten en bewaren van het Roosdaalse erfgoed. Je mag je dan ook weer zes maal 's jaars een nieuw nummer van dit Erfgoedtijdschrift verwachten. De redactieploeg werd onlangs trouwens versterkt: met Amy Roosens en Willy De Smedt verwelkomen we twee ervaren scribenten. We kunnen je, hand op het hart, garanties bieden voor alweer een boeiend erfgoedjaar 2020.

Met onze wensen voor een fijn eindejaar!
Bart Caulier

Voor het eerst sloten de Roosdaalse Cultuurraad en Erfgoed Rausa aan bij de (jonge) traditie om op **1 november** een stil evenement te organiseren op een van de gemeentelijke dodenakkers. Ondanks een kille druilregen, groeide deze '**Reveil**' uit tot een hartverwarmende ode aan mensen die we hebben moeten laten gaan. Het talrijk opgekomen publiek liet zich op het oude Pamelse kerkhof ontroeren door poëzie, muziek en de heel bijzondere, haast sacrale sfeer die op deze plek heerst. Volgend jaar zal Reveil in Katterm plaatsvinden, opnieuw op 1 november.

14 november: boekvoorstelling

In de reeds lang volgeboekte schouwburg van het Koetshuis, organiseerde Erfgoed Rausa een zeer gesmaakte voorstelling van het beeldverhaal over 'de Dikke van Pamel'. Presentatrice Yelke van Laer was de ideale gastvrouw om het publiek door een gevarieerde avond te loodsen: een wetenschappelijk luik met professor Stefaan Top, een bezielende toespraak door Pieter Timmermans

(met dank aan de moderne technologie), verhelderende interviews en een vrolijke noot door de groep Arjaun.

Intussen wordt het boek door kenners en lezers bijzonder goed onthaald. Wie zich nog een exemplaar wil aanschaffen kan vanaf nu terecht in alle Standaard Boekhandels, bij plaatselijke handelaars of bij uitgever Francis Badts (f.badts@live.be of 0475 28 40 72).

**Den Dikken
uit zijn as verrezen
leeft verder in zijn boek
tot kunst verheven.**

Rob Vonck

Wie dacht dat we het na het bijzonder drukke jaar '19 rustiger aan zouden doen, die heeft maar voor een heel klein beetje gelijk. Het is voor al wie een boon heeft voor erfgoed in 2020 weer genieten geblazen. Het lijstje dat hierna volgt is nog niet volledig, maar deze data moet je beslist meteen invoeren in je geschreven én digitale agenda's!

4 jan.: feestelijke nieuwjaarsopendeur
2 feb.: infosessie 'archiveren in the Cloud'
16 feb.: 100 jaar Hubert Van Herreweghen
17 maart: Nacht van de Geschiedenis
5 april: vertelvoormiddag
26 april: Erfgoeddag
30 april: Lezing over Edward Anseele
6 juni: vertelvoormiddag
2 aug.: verrassende filmfragmenten
13 sep.: Open Monumentendag
1 nov.: Reveil
16 dec.: De Bourgondiërs (theaterprog.)

Verder is er de maandelijkse archiefsessie, zes edities van het tijdschrift Rausa en heel waarschijnlijk nog een aantal verrassende evenementen.

Zaterdag 4 januari (Erfgoedkelder GC Het Koetshuis): **Nieuwjaarsopendeur**

Het is een goede gewoonte: de eerste opendeurdag van het jaar klinkt Erfgoed Rausa graag op het nieuwe jaar met medewerkers én lezers. Tussen 10 en 12 uur wordt niet alleen een natje en een droogje aangeboden, maar blikken wij fier terug op 2019 en kijken we hoopvol uit naar 2020.

Topactiviteit (i.s.m. Cultuurraad en Erven Hubert Van Herreweghen):

Hubert
van
Herreweghen
herdacht

1920
16 februari
2020

Stefan van den Bossche
Sigrid Bousset Sien Eggers
Peter Rouffaer Geert van Istendael
Ivo van Strijtem Kristien Hemmerechts
Johan van Cauwenberge Willy Spillebeen
Rik Van Cauwelaert Stefaan Evenepoel

Reservatie: info@koetshuisroosdaal.be

Het erfgoed is een grote akker waarop on-
eindig veel gewassen groeien. Soms verras-
sen ijverige vorsers de geschiedenisliefheb-
ber met onverwachte vondsten. In de
Nacht van de Geschiedenis laten wij
graag dergelijke wetenschappers hun licht
schijnen op een minder voor de hand lig-
gend onderwerp. Op dinsdag **17 maart** zal
Professor Emeritus Doctor **Paul Wyllockx**
het publiek van 'De Nacht' in de ban houden
over 'de Geschiedenis van de Borst'. De po-
lyvalente zaal van GC Het Koetshuis biedt
plaats aan (slechts) 80 toeschouwers. Met-
een je zitje reserveren is de boodschap:
rausa@skynet.be. (i.s.m. DF-Roosdaal)

Wat je altijd al wilde weten ... en nu ook kan vragen

Dat Rausa een straffe redactie heeft, daar hoeven we je niet meer van te overtuigen. Aan inspiratie en schrijfsels geen gebrek om nog veel van Rausa-nummers te vullen met spitante erfgoedverhalen. En toch, toch willen we het ook eens over een andere boeg gooien. Zit je, beste lezer, op hete kolen of met een

erfgoed-ei?

Vind je niet meteen een antwoord op die ene prangende vraag over de Roosdaalse geschiedenis? Kortom, welke vraag moet Rausa voor jou eens dringend verder uitzoeken? Laat het ons weten!

Mail naar erfgoed.rausa@gmail.com en bepaal zo mee de inhoud van dit tijdschrift

Vraag
het @
Rausa

Wat wilde je altijd al weten over het erfgoed in Roosdaal?

**Waarom heeft de sierlijke kerktoren van
Strijtem een ajuinvormige spits?**

Heb je ook een vraag?
Stuur een mailtje naar erfgoed.rausa@gmail.com

**Erfgoed
Rausa**

De spits afbijten doen we dus met een vraag over ... de Strijtemse torenspits. Kersvers redactielid Willy De Smedt vraagt zich af hoe de Strijtemse kerktorens spits aan zijn bol komt. Voor het antwoord gaan we te rade bij eminent historicus en grandioos Pastoor Cuylits-vertolker **Luc Van Liedekerke**:

"De vader van pastoor Cuylits, arts in een Ukkels krankzinnigengesticht, zegde ooit

tot zijn jongste zoon: 'Als je wil dat de mensen later over jou blijven spreken, dan moet je dingen doen die een ander niet doet.' Zoon Paul (°1856), een begaafde jongen die zijn hele humanioratijd als primus perpetuus doorliep, heeft de raad van zijn vader meer dan behoorlijk in praktijk gebracht.

Alleen al als pastoor in Strijtem liet hij van zich spreken door o.a. een bewegend geraamte in zijn kerk te plaatsen, de muren van zijn kerk met de tien geboden te behangen en door glasramen met afbeeldingen van 30 duivels te laten aanbrengen.

Bij zijn aankomst in Strijtem in 1898 moest hij ook een nieuwe toren op de verwaarloosde parochiekerk laten bouwen. Cuylits kennende moeide hij zich sterk om een bouwwerk naar zijn zin te laten ontwerpen. Hij wou namelijk een toren die niet was zoals alle andere kerktorens in de streek. Na vijf verschillende ontwerpen werd het een slank torentje mét bol, in professionele kringen ook als ui omschreven, van 3,5 meter diameter. De bedekking van de bol werd afgewerkt met koper. Na enige tijd stak de bol goed af tegen de blauwe lucht, want door de oxidatie van de

koperbedekking kregen de rondingen een groene kleur. Waar Cuylits de gedachte vandaan haalde om een bol in de torenspots te willen, heeft wellicht te maken met zijn brede kennis van kerken in het buitenland. Als geoefend wandelaar in o.m. het Alpengebied moet hij heel wat kerken-met-een-bol hebben bewonderd...

Wat er ook van zij, pastoor Cuylits heeft de raad van zijn vader meer dan gestalte gegeven want tot vandaag spreekt men - ook in het Walenland - nog van een Cuylitstoren."

Foto: Luc Van Liedekerke

Elke eerste zaterdag van de maand van 9 tot 12 uur:

OPENDEURDAG

in de erfgoedkelder (GC Het Koetshuis, Strijtemplein 15, Strijtem-Roosdaal).

Rustig snuisteren in oude documenten, nieuwe publicaties, exclusief beeldmateriaal, een gezellige babbel slaan of misschien... ons documenten aanbieden die je anders naar het containerpark of de papierslag zou brengen!

Levend erfgoed bij het café 'In den Haas'

Neen! We gaan het niet hebben over een ronde wortelvorm waaruit diverse bloemsoorten ontluiken, evenmin gaan wij de wiskundige toer op; dus geen meetkundig driedimensionaal lichaam! Nog minder komt die Utrechtse webwinkel aan bod en zelfs niet het koosnaampje waarmee sommige echtelingen hun wederhelft benoemen. Om te weten waar de 'bol' uit de titel van dit uitgebreid artikel op slaat, moeten wij ons begeven naar de plek waar in lang vervlogen tijden de tektonische platen van Meerbeke, Gooik, Lombeek en Pamel tegen mekaar opdrukten en zo de hoogte van de 'Woestijn' hebben gevormd.

Zicht vanop Stuivenberg, waar tussen het gebladerde aan de horizon het silhouet van 'Den Haas' zichtbaar is. (Foto W.E.)

Op die heuvelkam staat sinds mensenheugenis een herberg waar bekwame kasteleins meerdere werken van barmhartigheid beoefenden en waar vandaag Linda en Marianne Van Schepdael op onnavolgbare wijze de vele passanten van lafenis voorzien. 'In den Haas' is een begrip in het Pajottenland. Naast de unieke sfeer en de onvergelykbare gemoedelijkheid die hier hangt tussen de muren van het eeuwenoude pand, heeft deze afspanning nog een heel belangrijke troef: de bollebaan.

Omdat Den Haas zich situeert op een vierdorpenpunt, vonden de Heemkundige Kring van Gooik en Erfgoed Rausa het de normaalste zaak van de wereld, dat zij de han-

den in elkaar zouden slaan om samen het 'bolfenomeen' te onderzoeken en de 'vrucht van hun studie' in hun respectievelijke tijdschriften te publiceren.

Over 'In den Haas'

In 2009 schreef Frans Peetermans voor de Heemkundige Kring van Gooik een prachtig boek 'Café in, café uit'. In deze geschiedkundige kroegentocht verzorgde onze betreunde vriend een knappe bijdrage over het populaire café. Maar de schrijvers van dit stuk kunnen ook al bogen op meerdere decennia 'den-haas-ervaring'.

Aan de hand van grootvader, die graag een bol rolde en er een flinke voettocht voor over had om zijn dorst te lessen aan een goed geschonken geuze, bekeken we het drukke gedoe in de kleine gelagzaal. Trees, de zachtmoedigheid zelve, die met een brede glimlach en een vriendelijk woord de klanten bediende, Dieneken, haar moeder, die in haar zetel naast de stoof haar klapke deed en Frans, die soepel de smalle trap achter de tapkast afdaalde om terug te keren met een fles geuze, de duim in de 'ziel'. Voorzichtig legde hij de bestofte fles in de kurkentrekker, ontstopte vakkundig en verdeelde met een sacraal gebaar de gouden geuze in twee glazen. Hij had de stiel in zijn genen want zijn grootvader stond hier al achter de tap in 1862. De Dikke van Pamel was in die tijd in de fleur van zijn leven, misschien heeft hij zich wel eens met een koets tot hier laten brengen. Wie weet...

Het open terras van Den Haas, met rechts de overdekte bollebaan. (Foto W.E.)

Ondanks de afgelegen ligging heeft het Den Haas nooit aan cliënteel ontbroken. Boeren die terugkeerden van hun veld, jagers met patrijzen of ... hazen in hun ransel, wandelaars die na een fikse wandeling door het pastorale landschap wat lafenis zochten en natuurlijk ook de bolders!

Hazenbolders

Tegenover de oude stamzate werd er van oudsher gebold op een open bollebaan. Omdat de regen al te vaak het spelplezier kwam bederven, werd met simpele middelen voor een overdekking gezorgd. Gaandeweg evolueerde dit tot een wind en regendicht gebouwtje waarin een houtstoofje ervoor zorgde dat ook in de winter de mooie volksport kon worden beoefend. Er is een periode geweest waarin de baan van vrijdagavond tot maandag bezet was. In 1971 groeide hieruit een officiële club 'De Hazenbolders'. Het werd een goed georganiseerde vereniging met een uitgebreid bestuur. Iedereen hield zich aan de voorschriften en voegde zich naar het clubreglement. Ieder jaar werd een grote mosselkermis op touw gezet waar de hele buurt op afkwam. De lokkende geur kwam je al tegen van bij het naderen van de Wijngaardbosstraat. Maar het was zoeken naar een plaatsje in de herberg, op de bollebaan of in de voor de gelegenheid opgetrokken tent.

Ook was er ieder jaar een clubkampioenschap en de winnaar van deze heroïsche bolconfrontatie mocht zich een jaar lang 'koning' noemen. Het traditionele bolspel heeft de jongste jaren jammer genoeg sterk aan populariteit ingeboet.

Individueen met weinig respect voor het erfgoed kozen voor petanque of andere uit-

heemse bezigheden en slaagden erin hun visie op te dringen aan het brede publiek. Het ledenaantal van onze Hazenbolders decimeerde en twee jaar geleden werd de club ontbonden. Dat betekent niet dat er niet meer gebold wordt. Het aantal beoefenaars is dan wel gedaald, maar voor de vrouwen en mannen die zich vandaag in de arena van aangestampte aarde aandienen, is het plezier nog even groot. De overtuiging dat het allemaal weer in orde komt is groot. En wij staan op de eerste rij om dat optimisme aan te moedigen!

De bollebaan

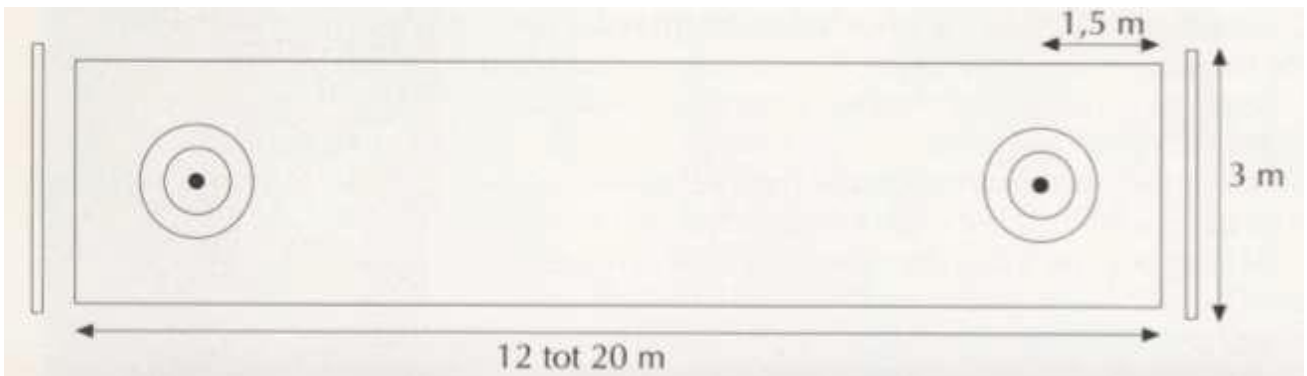
*Bollers bij café van Backer, in Strijtem.
(Foto Victor Evenepoel)*

Het ligt niet in onze bedoeling onze lezers een lijvige verhandeling aan te bieden over alle varianten wereldwijd (want in vele hoeken van deze aardkloot wordt er een bolletje gerold), wij proberen de 'Gooiklezer' en de 'Rausalezer' klaar te stomen voor een bolervaring in Den Haas. Hier hebben we de luxe van op een overdekte baan te kunnen spelen. Vroeger werd er vaak gebold op een open baan, naast een café zoals op de foto hierboven aan het café van Backer in Strijtem (rond 1920).

Bij de Hazenbolders kunnen ze spelen bij alle weer en wind op een baan van ongeveer twintig bij drie meter, aangelegd volgens de traditie. De kleigrond werd vermengd met varkensbloed en hard aangestampt in een lichte komvorm zodat de bollen meestal op de baan blijven. Op de uiteinden is een touw gespannen, langs de zijkant wordt de baan begrensd door een verhard zijpad, in Den Haas een betonnen band van ongeveer een meter breed.

*Bolders van Den Haas, november 2019 (Foto
Jean-Paul De Loecker)*

©Bart Tordeurs

Op anderhalve meter van de uiteinden is een metalen plaat in de grond geklopt waarin rond een middelpunt concentrische cirkels zijn gekrast. Deze plaat noemt men in het Pajottenland 't stek', het doel waar moet naar gebold worden. We tonen deze gegevens aan de hand van een tekening die we ontleenden van Bart Tordeurs.

De bollen

Een bol uit beukenhout, gedraaid door een Waarbeekse houtdraaier. (Foto W.E.)

Aan de Wijngaardbosstraat wordt met relatief kleine bollen gespeeld. Wij lieten ons door een handige Waarbeekse houtdraaier een exemplaar draaien van 125mm $\varnothing$ en 70mm dik, zoals het hoort met een afronding, lichtjes uit het midden (zie foto hierbij). Er wordt heel vaak beuk gebruikt, al zijn essenhout, eik, kastanjelaar en acacia ook zeer geschikt. Op een bollebaan is ook altijd een 'skitter' (schutter) voorhanden. Dit is een bol die meestal uit kunststof wordt vervaardigd en in het midden met lood werd verzwaard.

De spelregels

Wanneer je de spelregels leest die door diverse boldersverenigingen zijn opgesteld, dan merk je dat de basisafspraken ongeveer overal gelden. Even opmerkelijk is het feit dat elke club aanpassingen heeft aangebracht die te maken hebben met de plaatselijke situaties, regionale geplogenheden of toevallig ontdekte inzichten.

In 2005 noteerde Veerle Maebe voor ons onvolprezen tijdschrift 'Gooik' al eens haar bevindingen over 'het bollen' en in onze archieven vonden we een zeer verdienstelijk artikel van het 'Lenniks Collectief'. Jammer genoeg konden we de auteur noch de datum achterhalen. We konden ook de hand leggen op een zeer uitgebreide en wetenschappelijk onderbouwde studie van Bart Tordeurs uit 2014. Wij hebben vergeefs gezocht naar contactgegevens om deze deskundige vorser te feliciteren met zijn knappe studie. Onze zoektocht langs alle wegen van het wereldwijde web hebben echter niets opgeleverd. Misschien wordt dit artikel hem door een gunstige wind toch toegewaaid. Mocht dat het geval zijn, dan krijgen onze lezers bij een volgende editie hierover beslist meer informatie.

Om te weten te komen waaraan je je moet houden als je op de Gooikse bollebaan wil aantreden, sloegen wij een praatje met Johnny Hoogstoel, de laatste 'koning' van de Hazenbolders. Hem kun je nog elke zondag bezig zien op de 'Woestijnse bolhemel', samen met een bont gezelschap van oude getrouwen en jonge enthousiastelingen. Wij laten hem de spelregels uitleggen die gelden in Den Haas.

Johnny Hoogstoel, de laatste 'koning' van de Hazenbolders.. (Foto Jean-Paul De Loecker)

Hier volgen de raadgevingen van Johnny en als je die volgt, kun je binnenkort ook zelf je bolletje rollen:

"Het is eigenlijk niet vast omschreven met hoeveel je in een ploeg speelt. Je moet erover waken dat het er niet te veel zijn, anders wordt het te druk op en naast de baan en duurt het te lang voor je kunt spelen. Wij gaan meestal voor twee ploegen van vijf spelers. Om die ploegen samen te stellen moet er eerst 'getrokken' worden: er liggen vijf rode speelkaarten en vijf zwarte op tafel. Iedereen trekt om beurt een kaart. De roden spelen met de roden en de zwarten met de zwarten. Rood gaat altijd op, dat betekent dat de spelers van die ploeg beginnen te bollen. In principe sta je met je achterste voet nooit voorbij 't stek als je aanlegt.

Als je te hard bolt, raakt de bol het touw op het einde van de baan. Wij noemen dat 'getoekt'. In dat geval wordt je bol verwijderd en kun je dus geen punten maken. Wanneer de bol de betonnen zijkant van de baan raakt is er geen probleem, tenzij hij over de rand wipt. Dan is het ook een verloren beurt. Ook de tactiek is vrij eenvoudig:

de ploeg die opgaat, probeert twee of drie ballen zo dicht mogelijk bij 't stek te rollen. De overblijvende gaan zich 'in de weg leggen', zodat de tegenstrevers nadien tegen deze obstakels aanbotsen. Wanneer de tweede ploeg begint te spelen, gaan zij hun speelwijze aanpassen aan de situatie.

Als de opgaande ploeg het niet al te best heeft gedaan en de bollen vrij verspreid liggen, dan wordt gewoon geprobeerd beter te doen. Heeft de eerste ploeg echter twee of drie bollen dicht bij 't stek liggen, dan zal over het algemeen iemand van de tweede ploeg eerst proberen 'op te kuisen' met een 'skitter'. (schutter, verzwaarde bol in kunststof). Wanneer die bol met volle kracht botst op de goed gelegen bollen van de tegenstander, spat het spel uit elkaar en is er ruimte om de nakomende ploegmaten punten te laten scoren.

Wanneer er twijfel is over wie 'zjou' (dicht bij 't stek) ligt, komt er soms een passer aan te pas. Als iedereen gebold heeft, worden de bollen geteld van de ploeg waarvan een bol het dichtst bij 't stek ligt. Dan wordt opnieuw gebold, maar nu in de andere richting. De ploeg die 'zjou' lag gaat op. De punten worden opgeteld op de telplaat die tegen de muur hangt. Het spel is uit wanneer een ploeg 11 punten heeft."

Concentratie bij het aanleggen. (Foto W.E.)

De telplaat aan de muur van de overdekte bollenbaan van café 'In den Haas'

Bollen vandaag en morgen

Komt er een heropleving of is het bolspel gedoemd om te worden verdrongen door iets anders dat uit wie weet welke richting, door wie weet wie wordt gepromoot... wie zal het zeggen? Wat we wel weten is dat er vandaag onder het golfplaten dak van de bollenbaan op de Woestijn nog heel veel

Jong of minder jong, dynamisch of met hier en daar een hapering aan het vege lijf, het bolplezier blijft! (Foto Jean-Paul De Loecker)

*Een spannende situatie...
(Foto Jean-Paul De Loecker)*

pret wordt beleefd en warme vriendschap wordt onderhouden.

In het lentenummer van 2014 hielden we ook al een warm pleidooi voor de herwaardering van het bolspel:

(<http://www.rausa.be/userfiles/rausa%204%202014%20.pdf>)

Daarin zat ook een duidelijke oproep voor de beleidsmensen. Als zij zich niet zomaar laten op sleeptouw nemen door betrekkelijke tendensen, maar een klein beetje willen investeren in levend erfgoed, dan horen we binnenkort misschien ook in andere hoeken van het Pajottenland opnieuw het vrolijk gejuich van een ploeg die net de laatste bal zich wankelend ziet naar vleien op 't stek. **Zjou, zjou, zjou!!!**

Dit artikel werd broederlijk collegiaal en in zeer prettige omstandigheden samengesteld door Jean-Paul De Loecker (Heemkundige Kring van Gooik) en Walter Evenepoel (Rausa)

De Austin van André

Er zijn mensen die opstijgen tot de hoogste toppen van gelukzaligheid wanneer ze Andreas Scholl een Bachcantate horen zingen, anderen raken in vervoering wanneer ze de golven klotsend tegen de rotsen horen slaan. Ik ken natuurliefhebbers die voor dag en dauw zitten te wachten in een mistige boomhut, om precies die en die vogel zijn aubade te horen fluiten. En dan heb ik ook vrienden die in extase raken wanneer zij het monotone, repetitieve gebrom horen van een overjaarse automobiel. Ontroerd kunnen zij staan luisteren naar het kloppende benzinehart van hun geliefde vierwieler, terwijl hun handen strelen over het vlijtig gepoetste chroom en het glimmend notelaren dashboard.

Neem nu André Geeroms. Deze flinke tachtiger straalt van geluk wanneer hij je kan meenemen voor een ritje in zijn prachtige bosgroene Austin uit 1932, mobiel erfgoed van het zuiverste gehalte!

Wanneer je op bezoek bent bij André en je raakt aan de praat over auto's, dan weet je niet hoe laat het wordt, wanneer je zijn huis aan de Lombeekse Koning Albertstraat verlaat. Wij hebben zijn verhaal met plezier en bewondering beluisterd.

André is een getogen Meerbekenaar, maar toen hij in Pamel huwde met Yvonne Van Huychem en een bouwgrond kon kopen aan de Koning Albertstraat in Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek, werd hij Roosdaalenaar.

Op het college in Ninove vond André niet echt zijn draai. Hij was toen al betoverd door alles waar een 'mechanikske' inzat. Op zijn veertiende ging hij aan de slag in Garage Van Brempt in Ninove, maar begon meteen avondschool te volgen, eerst in Ninove, later in Gent. Na twaalf jaar werken én studeren haalde hij zijn 'B1', een diploma dat gelijk gesteld werd met Industrieel Ingenieur.

Toen hij 28 werd, verliet hij de garage om tot aan zijn pensioen in Halle auto's te schouwen. Hij werd 'in de control' een van de vertrouwde gezichten.

André kan voor de vuist nog de vijf Lomberenaren opsommen die in 1967 met een auto rond reden. Maar vanaf dan explodeerde de markt en stond er voor elke deur minstens één auto. Het werd een drukke job waarbij elke dag een resem auto's van alle mogelijke slag aan zijn deskundig oordeel werd onderworpen. Meestal waren dat doodgewone wagens, maar af en toe kwam er toch een verrassende automobiel 'boven de put' te staan: een Bentley, een Bugatti of een ander adembenemend vehikel.

André sloeg al die kennis op in zijn brein. Stilaan begonnen zich daar de contouren af te tekenen van een mooie droom. "Als ik met pensioen ben, dan wil ik zo'n ouderwets karretje eens onder handen nemen om er een unieke machine van te maken."

De jaren vlogen voorbij en het moment was aangebroken waarop André zijn laatste keuringsbewijs afleverde. Hij had elke dag honderden auto's zien passeren en nu kon hij er eventjes geen meer zien. Maar na enkele maanden stak het plannetje om zelf eens een oldtimer op te knappen weer de kop op. Het internet en de sociale media hebben voor hem geen geheimen en in de zomer van 2014 ziet hij daar plots 'de occasie van zijn leven':

een Austin Seven Ramco Special uit 1932, een prachtstuk aan een betaalbare prijs. Alleen, dat ding stond in Wales en moest daar worden opgehaald.

Gelukkig hebben Yvonne en André een ondernemende zoon, Wesley. Twee dagen nadat vader André via opbod langs het web de koop heeft gesloten, bollen Wesley en zijn vrouw Saskia in alle vroegte met een aanhangwagen aan hun auto de Schuttle van Calais in. Als ze aan de andere kant van het Kanaal van de loopbrug rijden, wachten hen nog een rit van drie uur door het weergalozes Welshe landschap.

In Bryngywenin treffen zij Adrian Bailey, een vriendelijke, gedistingeerde Welshman. (Je ziet hem op de foto hieronder)

Het afscheid van zijn Austin zorgt voor een hartverscheurende verhaal dat wij de Rausalezers niet willen onthouden. Aan de hand van gevonden documenten kon ongeveer de hele geschiedenis van het mooie karretje worden achterhaald.

De machine werd gebouwd op 31 december 1931 en ze werd voor het eerst geregistreerd op 15 mei 1932. Voor de kenners enkele cijfers en technische gegevens: 747cc met ± 10 PK, via spatsmering dubbel gelagerde krukas, carburatorvulling via zwaartekracht, vier versnellingen, vier geremde wielen via een kabel.

De maximumsnelheid zou 96 km per uur zijn (waarschijnlijk met heel veel wind in de rug). Comfortabele kruissnelheid: 72 km per uur. De cockpit en het 'silhouette' wordt 'Ramco' genoemd en is geproduceerd door de Austin Seven carrosseriebouwer-specialist Richard Mewer uit Louth (Lincs, Oost-Engeland). Hij was een carrosseriebouwer, geregistreerd in de Austin Seven Registry Archives, die per jaar 10 tot 20 cockpits bouwde in staal en legeringen op hardhout en multiplex, voor de gemiddelde prijs van 295 Pounds Sterling.

Nadat de auto in het bezit was van twee eigenaars (wiens identiteit we niet konden achterhalen) kwam de wagen terecht bij een Schotse edelman, Sir Woodrow. Hij reed er dertien jaar mee rond op het Hebriden-eiland Islay. André kent zelfs de nummerplaat waarmee de man tussen de whisky-distilleries rond tufte: PJ5834. Het was deze Woodrow die hem in 1983 voor het eerst liet restaureren.

Dan is er even weer een leemte in de geschiedenis, tot het voertuig in 2009 weer opduikt bij een verzamelaar in Wales met dit keer 574XUS als kenteken. En nu komt de tragiek. Toen Wesley de Austin op zijn aanhangwagen rolde, stond de verkoper letterlijk tranen met tuiten te wenen. De zielenpoot deed toen zijn verhaal...

"Hier in Engeland zijn veel clubs van liefhebbers van alle mogelijke oude automerken. Ik was verzot op mijn Austin en had me aangesloten bij een club die elke gelegenheid te baat nam om in stoet toertjes te maken. We deden zelfs eens rondrit op een kletsnatte Kerstmis! Niet evident als je weet dat het allemaal 'open daken' zijn! Op een keer hadden we het in ons hoofd gehaald om een vliegtuig te charteren en met enkele vrienden, echtgenotes én Austins naar het zonnige Nieuw-Zeeland te vliegen. Het was een hele belevenis! Op een bepaald ogenblik wou ook mijn echtgenote een ritje meemaken. Maar je moet weten dat zij niet echt een mannequin is en het kostte nogal wat moeite om ons samen in het smalle wagentje te wringen. De rit verliep gespannen maar probleemloos. Toen we wilden uitstappen kwam de kat op de koord: wij kregen mijn vrouw niet meer uit de auto!

Na lang wrikken en wringen met twee man, kregen we haar eruit, maar haar 'bevrijding' kostte haar wel drie gebroken ribben.

We hebben haar toen moeten laten overvliegen en ze heeft hier in Wales dan nog drie weken in het ziekenhuis gelegen.

Toen ze thuiskwam heeft ze mij voor de keuze gesteld: de auto buiten, of zij pakte haar koffers. Ik nam haar dreiging niet ernstig, maar even later stopte er een taxi voor de deur. Ze nam haar handtas stapte resoluut naar de deur en zei: "Ik ga naar de notaris, we gaan scheiden!" Ik besefte plots dat ze het meende. Toen heb ik het bericht op het internet geplaatst."

Een pijnlijk afscheid: Wesley heeft de Austin op zijn aanhangwagen bevestigd.

Het moet toch weer helemaal in orde gekomen zijn want het koppel nodigde Saskia en Wesley vriendelijk uit om bij hen te overnachten. Maar onze Lombekenaars wilden zo vlug mogelijk hun bestelling afleveren. Het begon al te donkeren toen zij de laatste bocht naar de K. Albertstraat namen. André kwam hen uitgelaten als een kind tegemoet gesnel. Wesley kan zich niet herinneren dat hij zijn vader ooit blijer heeft gezien.

André zette zich in de maanden die volgden aan het werk. Met monnikengeduld heeft hij de auto tot het laatste schroefje uit mekaar gehaald. Wat moest vervangen worden, werd vervangen, wat kon behouden of hersteld werd hersteld. Overigens is het onvoorstelbaar hoe gemakkelijk je nog originele onderdelen kunt bestellen bij Britse firma's.

André bracht nieuwe remmen aan, verving de koeling, hij poetste al het chroom en koper tot zijn Austin eruit zag alsof hij net van de band rolde. André toont ons fier alle snuffjes die hij aanbracht. Het is ook merkwaardig vast te stellen, dat de helft van het koetswerk uit hout bestaat: multiplex met een laagje aluminium op!

Ten slotte wurmen we ons naast André op het leren kussen. De motor start zonder te haperen en even later dokkeren we over de Pajotse wegen, bewonderend nagestaard door mensen die oog hebben voor de char-

me van zo'n glimmend wonder van technologisch erfgoed.

Enkel als het mooi weer is, wordt de Austin van stal gehaald, de rest van de tijd staat hij veilig en goed beschermd in de garage. Een droom van een auto, maar voor zo'n karretje zelf ook ongetwijfeld een droom om zo zijn oude dag te mogen slijten, keurig ingeschreven, onderhouden en gekoesterd door André Geeroms!

W.E.

De Austin, thuis in Lombeek. Alle foto's bij dit artikel zijn van Wesley Geeroms en Saskia Felix

Een Berloeëken (6)

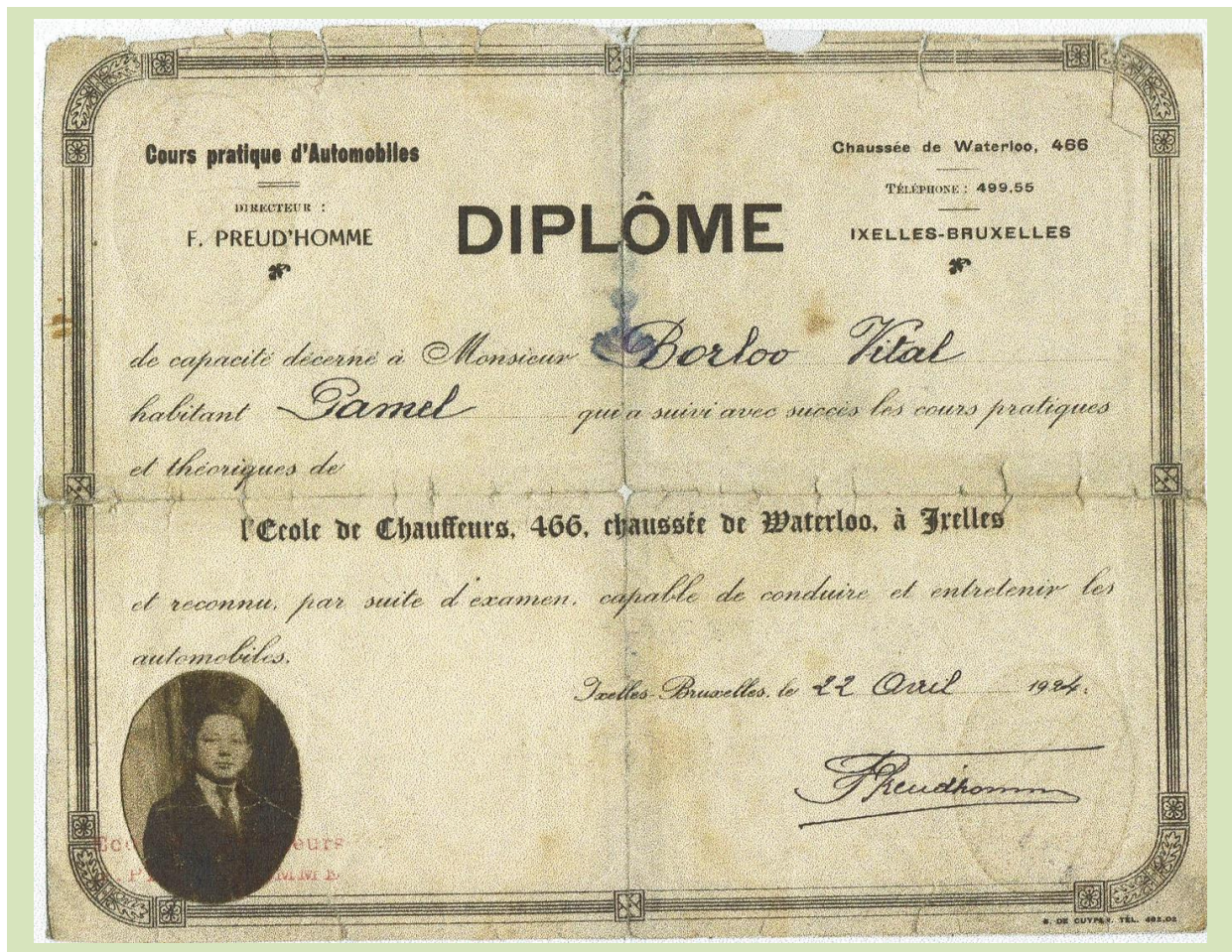
In Aalst hebben ze hun 'Boontje' de rasverteller die ei zo na de Nobelprijs voor literatuur zou krijgen. Zijn volkse en directe vertelstijl is uniek. Maar wie ooit de memoires heeft gelezen van 'Berloeëken' (Vital-Jozef Borloo, 1904-1985) vraagt zich af of Louis-Paul Boon (1912-1979) zich niet heeft laten inspireren door de stijl van ons Ledebergs icoon. Het blijft hoe dan ook een plezier om de lotgevallen van onze kleurrijke dorpsgenoot nog eens te (her)lezen. Hoog tijd dus dat we dit 'Berloeëken' als een kerstgeschenk aanbieden aan onze lezers.

Thuis was mijn leven niet al te rooskleurig geweest, ook niet voor ons Martha die altijd weg was om in Brussel te gaan dienen. Onze Juul en Marie waren thuis een beetje de cheffen. Juul ging naar Brussel bakkersgast spelen en met zijn eerste geld kocht hij zich direct een paar nieuwe schoenen. 't Was gepast, nadien hebben ze thuis van hem nooit geen

geld meer gezien. Later, toen Juul terug thuis was en geen bakkersgast meer wou spelen, reed hij in de koers.

Ons kiekens legden van dan af niet meer: hij zoop al die eieren uit en als er eens veel pensen waren na het slachten van een varken, dan mocht ge die steken in, of onder de kleerkast of zelfs onder uw bed, hij vond ze en in enkele dagen waren ze ribbedebie. En dat was niet het werk van de katten.

Dokter Roosens was in Pamel den derden die een "automobiel" bezat - eerst was dat De Schepper, dan Wannas Massaer en dan Roosens. Daar ik alle dagen zijn madam, die ziekelijk was, ging helpen boven dragen naar haar bed, samen met het 'maassen', was ik daar rap aan huis en leerde ik daar met den auto rijden. Ik ben dan ook in dien tijd naar Brussel naar de auto-school geweest voor een diploma en was den eersten in het dorp die een diploma van chauffeur bezat.

Ik deed met den dokter al zijn visites naar Lombeek, Strijtem, Borchtlombeek, Strijland en Gooik en ik mocht ook regelmatig boodschappen doen voor madam Roosens en zo ben ik ook veel naar Ninove geweest achter de 'patékens'. In dien tijd had een chauffeur meer beziens als nu een vliegenier. Ik mocht er ook met de moto rijden en na een tijdje mocht ik er ook mee te vrijen gaan van den dokter.

Ik weet nog dat ik als kind eens figurant was in het konseir op Léberg. Later ben ik dan ook in den toneelbond gekomen - daar was ik eens 'Koning Massala' helemaal zwart gemaakt in het stuk 'De Congo'. Ik was student in 'Hoger Op' en ik speelde in 'Honger', 'Zieleketens' en heb meegezongen in de operette 'Grietje'. Zo was ik dus ook in het toneel van Léberg een vaste pion. En ja, dan is men ook in het toneel van Léberg met de V.O.S. (Vlaamse Oudstridersbond) begonnen met meester Filiep (De Troyer). Daar moest ik dan ook toneel spelen en heb ik dan mijn latere vrouw leren kennen. Ik heb nog jaren meegedaan, maar mijn lief Julienne maar één jaar, in "Aprilse Grillen" en "Brigitta" een zangspel. Gans die periode was er een van plezier en strijd.

In 1924, op een elfden november was het dan gebakken. Het was bij 'Perre' feest geweest van de oudstrijders en na het eetfestijn was er dans onder mekaar. Ik mocht met haar meegaan, het was al laat en (ik weet het nog goed), aan 't kapelleke Jozef, mijne patroonheiligen, vlakbij den 'Terfput' waar Julienne woonde, sloeg het twaalf uur. Dat waren twaalf beeskens

die kraakten, voor iedere slag eentje.

Ik was wel van 't leven op d' hoogte, maar toch ook ne 'kalj'n' zoals ze dat in Pamel zeggen... en dat ben ik ook gebleven. Eigenlijk heb ik mijn vrouw, Antonia - Juliana - Cobbaert leren kennen door haar broer René, de 'Witten' genaamd. Zij was de jongste van elf kinderen en de Witten was ook een Vlaams oudstrijder. We waren samen in die toneelbond van de V.O.S. en we hadden afgesproken om naar kermis 't Okegem te gaan. Ik moest hem gaan roepen en toen zag ik Julienne aan de ronde waskuip bezig met ne stijven schuurborstel en maar schuren en wrijven. Ze was toen eenentwintig jaar en ik ook. Ik hield haar in d' oog en dacht: "miljaar, die gaat er nogal op door". Enigen tijd later zag ik haar eens op het veld, petatten aan het uitkappen. Toen viel mijne frank! Ik had toen al lieven gehad en laten vallen, maar op haar werd ik echt verliefd.

En na drie maanden kennis (het gebeurde in Liekerkveld), vroeg ik aan Betteken, mijn latere schoonmoeder, om met haar te mogen trouwen. Maar ik kreeg van haar een dikke sigaar te smoren. Dat gebeurde in "Liekerkveld". En toch, in 't jaar '28 was het zover. "Hoe zit da na, we hemmen twee varkens om te slachten" zei Betteken. Dat was een omweg om te zeggen dat ze haar gerief had voor een feest, ge weet wel, een trouwfeest.

Ja, en zoude da na geloven, op den dag van den trouw op 't gemeentehuis hebben we geen woord, geen letter met mekaar gesproken. Hoe dat zoiets gekomen was? Dat vertel ik een volgende keer!

Aan de vooravond van 2020

In 2020 begint Erfgoed Rausa aan zijn negende werkjaar. In die periode hebben we mogen rekenen op tientallen bekwame medewerkers die ons hielpen om activiteiten op touw te zetten, een archief uit te bouwen, honderden bladzijden boeiende erfgoedliteratuur te publiceren en een vriendschappelijke, constructieve werking van een dynamisch bestuur te realiseren. Dat wij in die relatief korte periode al zoveel konden bereiken, is mede te danken aan de steun van de Cultuurraad en de voltallige Gemeenteraad. Het objectieve subsidiëringssysteem heeft ertoe geleid dat Erfgoed Rausa talrijke zaken gratis of aan zeer lage kostprijs kan aanbieden aan de Roosdaalse burger: het digitale tijdschrift, verschillende kwaliteitsvolle lezingen, advies en hulp aan studenten, een geordend archief in de erfgoedkelder en uitgebreide documentatie aan geïnteresseerde vorsers...

Wij hopen dat wij nog lang op deze ingeslagen weg kunnen doorgaan. Dat zal alleen maar lukken indien we regelmatig nieuwe mensen kunnen aantrekken die een stukje van hun vrije tijd willen investeren in erfgoed. Afkomst, opleiding, leeftijd, overtuiging of status spelen bij ons geen rol. Iedereen die onze doelstellingen genegen is, zullen we met open armen ontvangen!

We hebben jou nodig!

- als je graag interviews afneemt
- als je een vlotte pen hebt en graag erfgoedgebonden artikels schrijft
- als je mee wil werken om het gemeentelijk archief te ordenen, te digitaliseren en te ontsluiten
- als je aanleg hebt voor fotografie en dit talent wil aanwenden om materieel erfgoed vast te leggen, oud beeldmateriaal te bewerken en te monteren
- als je boeiende evenementen wil opzetten zoals Erfgoeddag en Open Monumentendag
- als je een hart hebt voor de plaatselijke dialecten
- als je de volkse gebruiken in kaart wil brengen, volkssporten wil behoeden voor vergetelheid
- als je wil klimmen tot in de hoogste toppen van je stamboom of wil graven naar de wortels van je familie...

**...neem dan contact op met
erfgoed.rausa@gmail.com,
rausa@skynet.be,
of neem een kijkje op www.rausa.be,
je vindt ons ook op facebook!**

Rausa gedrukt?

Wij kunnen ons tijdschrift nog altijd gratis aanbieden, dat wil zeggen: de digitale versie. Wie ons blad in gedrukte vorm wil ontvangen, moeten wij jammer genoeg om een bijdrage vragen. Omdat de druk- en verzendingskosten steeds maar omhoog gaan, hebben wij ons genoodzaakt gezien om de oplage tot zes nummers per jaar te beperken en het abonnementsgeld op € 25 te behouden.

Wie in 2020 ons tijdschrift in gedrukte vorm wil ontvangen, kan vóór 15 januari het genoemde bedrag overschrijven zoals aangegeven op blz. 2.

De redactie van Rausa besteedt veel aandacht aan de opmaak van haar blad. Uiteraard krijgen de teksten het meeste aandacht, maar wij maken er een gewoonte van om ook het beeldmateriaal zo attractief mogelijk aan te bieden. Immers, beelden zijn zeer belangrijke erfgoedgetuigen. Bovendien zeggen ze soms meer dan een lang uitgesponnen betoog. Zoals bv. de poëtische foto op de laatste bladzijde. Jan De Mont maakte hem tijdens het Reveil-evenement op 1 november: de sobere schoonheid van het oude kerkhof aan de Dender.

